

EZDRÁŠ – NEHEMIÁŠ

OBNOVA BOŽÍHO LIDU

Manuál pro vedoucí biblického studia

OBSAH

Ezdráš a Nehemjáš: Obnova Božího lidu

Postavení Ezd-Neh v Bibli

Charakteristika a zvěst Ezd-Neh

Příběh Ezd-Neh

Tento materiál

Členění Ezd-Neh

1. Boží lid a Boží lidé (Ezd 1,1 – 2,70)
2. To nejdůležitější nejprve (Ezd 3,1-13)
3. Přátelé a nepřátelé Božího lidu (Ezd 3,1 – 6,22)
 4. Učitelem v Božím lidu (Ezd 7,1-14)
 5. Lid Boží, lid zvláštní (Ezd 7,11 – 10,44)
 6. Služebníkem Boha i lidí (Neh 2,1-10)
7. Boží dílo a jeho překážky (Neh 2,1 – 5,19)
8. Zápasy Božího služebníka (Neh 6,1-19)
9. Boží slovo a co s lidmi dělá (Neh 7,1 – 9,31)
10. Spravedlivý Bůh hříšníků (Neh 9,32-37)
11. Obnovený život v zaslíbené zemi (Neh 10,1 – 13,31)

EZDRÁŠ A NEHEMJÁŠ: OBNOVA BOŽÍHO LIDU

Knihy Ezdráš a Nehemjáš vypráví o národním a duchovním vzkříšení lidu Izraele v zaslíbené zemi po období soudu v babylonském exilu. Pod vedením svých představených překonávají navrátilci vnější i vnitřní problémy a podle řádů Mojžíšova zákona společně obnovují jeruzalémský chrám, komunitu a město. Dílo obnovy je však od začátku do konce nejisté a křehké.

POSTAVENÍ V BIBLI

Knihy Ezdráš (Ezd) a Nehemjáš (Neh) patří k nejméně čteným a pojednávaným knihám Bible. Zdají se čtenářsky nepřístupné: obsahují mnoho seznamů, jejich příběh je komplikovaný, chronologicky ne zcela jasný, v závěru otevřený. Témata jsou výrazně starozákonní. Hlavními aktéry jsou lidé, Bůh do děje přímo nezasahuje, resp. Boží zásahy jsou zřejmé pouze víře hlavních postav.

Přesto však Ezd a Neh hrají v Bibli důležitou roli. Ve starozákonním kánonu dvoudílné křesťanské Bible uzavírají Ezd a Neh blok dějpravných knih (Gn – Est), a představují tak vyústění příběhu lidu staré smlouvy. V židovské verzi kánonu po Ezd-Neh následuje už jen Paralipomenon, jakási celková rekapitulace Bible. Ezd-Neh je tedy finále (sz.) biblického příběhu: Bůh zůstává Izraeli věrný navzdory hříchu a soudu. Návratem z babylonského zajetí, který je představen jako repríza egyptského exodu, začíná nový úsek cesty Izraele se svým Bohem, úsek otevřený do nadějně, byť nejisté budoucnosti.

Literárně i zvěstně je kniha Ezd-Neh úzce spojena s 1-2 Pa. Spisy Ageův a Zacharjášův (Ag, Za) jsou jejím prorockým komentářem a doplněním: v Ezd-Neh se ohlašuje mesiášská budoucnost.

CHARAKTERISTIKA A ZVĚST

Ezd a Neh byly původně jedinou knihou, jak ji vnímá i tento materiál; k rozdělení došlo teprve ve středověku. Obě rozplétají stejnou zápletku - téma obnovy chrámu, lidu a města coby domu Božího. V obou vystupuje zákoník Ezdráš. V obou Ezdráš - a také Nehemjáš - čelí obdobným výzvám.

Ezd-Neh je knihou dějepisnou. Události datuje vzhledem k panování perských králů, tedy iniciátorů a mecenášů obnovy. Kniha cituje archivní prameny, např. Kýrův a Dareiův edikt, seznamy osob, předmětů a darů. Dlouhá pasáž v aramejštině, tehdejší obecném jazyku, obsahuje úřední dokumenty (Ezd 4,8 – 6,18). Najdeme zde rovněž osobní paměti obou hlavních aktérů, kněze Ezdráše (Ezd 7-10; Neh 8; 8-10) a místodržitele Nehemjáše (Neh 1-7; 12,27-43 a 13,4-31).

Střídání mezi vyprávěním v třetí osobě a v první osobě – dokonce ve *dvou* prvních osobách – je výrazným stylistickým znakem knihy. Soupeří spolu tyto tři vypravěči? Představují Ezdráš a Nehemjáš konkurenční vůdčí typy? Doplnují se? V jakém smyslu? Zdá se, že střídání vypravěčských perspektiv – z pohledu vypravěče, Ezdráše a Nehemjáše - podtrhuje poselství knihy, vyjádřené také důrazem na seznamy a písemné dokumenty: totiž že hlavními aktéry dění nejsou výjimeční jedinci, nýbrž *Boží lid*. Podobně nejvyšší autoritou nejsou lidé, nýbrž *psaný text Písma* a úředních listin. Také svatost se neomezuje pouze na chrám, nýbrž *svaté je celé město a jeho obyvatelé*, celý Izrael navrátilců.

Ezd-Neh vypráví v častých narážkách na formulace a motivy z jiných knih SZ, zvláště na mojžíšovské vyprávění exodu a jeho aktualizace u proroků.

PŘÍBĚH

Ezd-Neh vypráví o národním a duchovním vzkříšení lidu Izraele ve své zemi po katastrofě babylonského vyhnání. Základní historický rámec knihy tvoří dějiny perské říše, jejímiž vládci v inkriminovaném období byli:

- **Kýrus** (551 – 529): 539 dobývá Babylon, 538 vydává edikt o návratu Židů
- **Kambýses** (529 – 522): dobývá Egypt
- **Dareios I.** (521 – 485): poražen Řeky u Maratónu r. 490, za jeho vlády obnoven chrám
- **Xerxes** neboli **Achašveroš** (485 – 465): poražen Řeky u Salamin r. 480, manžel královny Ester
- **Artaxerxes I.** Longimanus (465 – 424): vysílá Ezdráše a později Nehemjáše do Jeruzaléma
- **Dareios II.** (423 – 404)

Hospodin podle svého zaslíbení (Iz 45 aj.) vnukne perskému králi Kýrovi, přemožiteli babylonské říše, aby obnovil chrám v Jeruzalémě a po sedmdesáti letech zajetí i židovskou existenci v zemi Izrael (Ezd 1). Na jeho výnos z roku 538 př. Kr. jako první zareaguje skupina 42 000 navrátilců pod vedením Šešbásara, příp. Zerubábela a Jóšuy, kteří v Jeruzalémě postaví oltář a položí základy nového chrámu (Ezd 2-3). Opozici vedené starousedlíky se však podaří práce v chrámovém okrsku přerušit, a to až do roku 520, druhého roku Dareiovy vlády; stejně tak později za králů Achašveroše, tj. Xerxe, a Artaxerxe naruší vytrvalá opozice obnovu hradeb (Ezd 4, srov. Neh 1). Ovšem král Dareios I., podnícen dotazem zaeufratského místodržitele Tatenaje, nařídí důslednou realizaci ediktu svého velkého předchůdce Kýra, takže chrám a bohoslužba jsou roku 515 př. Kr. úspěšně obnoveny; velký povzbuzením je také služba proroků Agea a Zacharjáše (Ezd 5-6).

Roku 458 př. Kr. se z exilu do Jeruzaléma se skupinou především kněžských exulantů vrací kněz a zákoník Ezdráš (Ezd 7). Nese s sebou Artaxerxovo pověření stabilizovat chrámový kult a život obce podle Mojžíšova zákona (Ezd 8). Ve městě je však brzy konfrontován s problémem národnostně, resp. nábožensky smíšených manželství. Ezdráš reaguje kající modlitbou, ke které se lid připojí pokáním a nápravou (Ezd 9-10).

Roku 445 př. Kr., dojat špatnými zprávami o stavu jeruzalémských hradeb (srov. Ezd 4) a pověřen králem Artaxerxem jejich rekonstrukcí, do města přibude Nehemjáš, významný říšský úředník (Neh 1-2). Sanbalat Chorónský, místodržitel Samaří, pod jehož správu dosud Jeruzalém v rámci zaeufratské satrapie spadá, a jeho kumpáni se ale všelijakými intrikami a hrozbami pokouší fortifikaci města zabránit (Neh 3-6). Nehemjáš, mezitím jmenován jeruzalémským místodržitelem, proti této opozici důsledně trvá na Artaxerxově, potažmo Kýrově a Dareiově mandátu, modlí se, povzbuzuje lid a organizuje práce tak, aby se město mohlo bránit, a stavba se nezastavila (Neh 3-6). Rázně řeší také vnitřní sociální problémy, předně s lichvou a dlužním otroctvím (Neh 5). Hradby jsou navzdory opozici v krátkém čase 52 dnů zdárně dobudovány, navrátilci se konečně mohou v bezpečí usadit (Neh 7).

Zákoník Ezdráš se pak spolu s knězi a lévijci ujímá úkolu obnovit život komunity podle naučení Božího zákona. Lid na veřejné předčítání z Tóry reaguje radostí a pokáním, ale také závazky a obnovou smlouvy s Hospodinem (Neh 8-10). Země, tj. město včetně přilehlého venkova, je losem rozdělena a osídlena, jeruzalémské hradby jsou slavnostně zasvěceny (Neh 11-12). V době Nehemjášovy krátké nepřítomnosti (433 – 432 př. Kr.) se však v chrámu i mezi lidem rozbují staré neřady, porušování dne odpočinku, zanedbávání chrámu a lévijců, smíšená manželství. Po svém návratu musí Nehemjáš tyto problémy opětovně řešit (Neh 13). Výsledky poexilní obnovy tak zůstávají nejisté...

TENTO MATERIÁL

Studijní materiál vychází z manuálu akce 40 dnů s Bibli z roku 2012, kombinujícího přípravu ke skupinkovému studiu (delší souvislé oddíly) a ke kázání (kratší úseky). Materiál zachovává tento dvojtakt: delší a souvislé, spíše dějepravně a přehledově zaměřené úseky (liché lekce) se střídají s detailnějšími sondami (sudé lekce).

Pracovní listy obsahují výkladové poznámky, návrhy pro diskusi ve skupince a (sudé lekce) osnovu biblického oddílu. Liché lekce doporučujeme zaměřit na vytváření obecnějšího přehledu o knize Ezd-Neh. Sudé lekce lze věnovat hlubšímu výkladu a aplikaci vybraných úseků. Pracovní list má být pomůckou pro vedoucí v jeho přípravě nad textem a pro moderování rozhovoru ve skupince.

ČLENĚNÍ EZD-NEH

1. STAVĚJTE DŮM	Ezd 1,1-6
<ul style="list-style-type: none">• Kýrův edikt: vraťte se a budujte• Odpověď obce: druhý exodus	1,1-4 1,5-6
2. STAVBA DOMU	Ezd 1,7 – Neh 7,72
a. NÁVRAT ZOROBÁBELŮV: OBNOVA CHRÁMU	Ezd 1,7 – 6,22
i. Návrat	1,7 – 2,67
<ul style="list-style-type: none">• Seznam chrámové výbavy• <i>Jeruzalémský lid: seznam navrátilců poprvé</i>	1,7-11 2,1-67
ii. Stavba oltáře a chrámu	2,68 – 3,13
<ul style="list-style-type: none">• Dobrovolný dar navrátilců na stavbu chrámu• Obnova oltáře a základů chrámu	2,68-70 3,1-13
iii. Opozice sousedů	4,1-23
<ul style="list-style-type: none">• Opozice za Kýra a Dareia• Opozice za Xerxa a Artaxerxa (předjímka budoucnosti)	4,1-5 4,6-23
iv. Dokončení stavby chrámu	4,24 – 6,22
<ul style="list-style-type: none">• Obnovení práce a neúspěšná opozice za Dareia• Posvěcení chrámu a hod beránka	4,24 – 6,14 6,15-22
b. NÁVRAT EZDRÁŠŮV: OBNOVA OBCE	Ezd 7,1 – 10,44
i. Návrat	7,1 – 8,36
<ul style="list-style-type: none">• Ezdráš a jeho pověření: buduj lid• Ezdrášova skupina navrátilců• Příprava návratu a návrat do Jeruzaléma	7,1-28 8,1-14 8,15-36
ii. Problémy v jeruzalémské obci	9,1 – 10,44
<ul style="list-style-type: none">• Problém smíšených manželství• Ezdrášova kající modlitba• Pokání lidu a řešení problému	9,1-2 9,3-15 10,1-44
c. NÁVRAT NEHEMJÁŠŮV: OBNOVA HRADEB	Neh 1,1 – 7,72
I. Návrat	1,1 – 2,10
<ul style="list-style-type: none">• Špatné zprávy a Nehemjášova modlitba• Nehemjášův rozhovor s Artaxerxem• Opozice poprvé: nelibost	1,1-11 2,1-9 2,10
II. Problémy a řešení v Jeruzalémě	2,11 – 6,19
<ul style="list-style-type: none">• Noční inspekce hradeb• Opozice podruhé: protesty• Stavba hradeb a stavitelé• Opozice potřetí: posměch• Opozice počtvrté: hrozby• Vnitřní překážky díla: sociální rozkol• Opozice popáté: intriky• Dokončení hradeb• Opozice nakonec: neúspěšná	2,11-18 2,19-20 3,1-32 3,33-38 4,1-17 5,1-19 6,1-14 6,15 6,16-19
III. Lid uvnitř obnovených hradeb	7,1-72
<ul style="list-style-type: none">• Jeruzalémské brány• <i>Jeruzalémský lid: seznam navrátilců a darů podruhé</i>	7,1-3 7,4-72
3. OBYVATELÉ DOMU	Neh 8,1 – 13,31
i. Mojžíšův zákon a obnova smlouvy	8,1 – 10,40
<ul style="list-style-type: none">• Čtení ze zákona a oslava čtení• Svátky stánků na základě čtení zákona• Kající modlitba na základě čtení zákona• Nová smlouva na základě čtení zákona	8,1-12 8,13-18 9,1-37 10,1-40
ii. Zasvěcení země	11,1 – 12,47
<ul style="list-style-type: none">• Seznam osadníků, kněží a levitů• Posvěcení hradeb: dokončení díla obnovy	11,1 – 12,26 12,27-47
iii. Nehemjášův zápas o svatost lidu a země	13,1-31

Biblické studium 1: Boží lid a Boží lidé

Ezd 1,1 – 2,70

Výrazným rysem knihy Ezd-Neh jsou seznamy a výčty lidí, zvířat, darů atp. Seznamy, zabírající až 1/4 plochy knihy Ezd-Neh, pro nás představují čtenářský oříšek. Pro tehdejšího člověka, původního adresáta knihy, však byly důležitým nástrojem vyprávění, zásadním zdrojem informací, základem identity a důvodem útěchy.

Seznamy v Ezd-Neh

- Ezd 1,9-11 soupis chrámového náčiní navráceného Peršany do jeruzalémského chrámu
- **Ezd 2,1-67** **soupis navrátilců a jejich zvířectva**
- **Ezd 2,69** **souhrn darů předáků na svatyni**
- Ezd 3,9 soupis dovozců na stavbě chrámu
- Ezd 6,17 soupis obětovaných zvířat při posvěcení chrámu
- Ezd 7,1-5 Ezdrášův rodokmen až k Pinchasovi, Eleazarovi a Áronovi
- Ezd 8,1-14 soupis předáků navrátilců, kteří přišli s Ezdrášem
- Ezd 8,16 soupis předáků vyhledávajících Lévitů pro chrám
- Ezd 8,18-20 nalezení Lévitů pro chrám
- Ezd 8,24 soupis kněží bdících nad královským darem chrámu
- Ezd 8,26-27 soupis králova daru chrámu
- Ezd 8,33 jména úředníků přebírajících královský dar chrámu
- Ezd 8,35 soupis zvířat obětovaných při návratu Ezdrášovy skupiny
- Ezd 10,15 jména odpůrců Ezdrášovy kající reformy
- Ezd 10,18-44 seznam provinilců
- Neh 3,1-32 seznam stavitelů a jejich pracovních úseků při obnově jeruzalémských hradeb
- Neh 5,18 souhrn spotřeby Nehemjášova stolu
- **Neh 7,5-68** **seznam navrátilců a jejich zvířectva** (srov. Ezd 2,1-67)
- **Neh 7,69-71** **souhrn darů předáků a lidu na svatyni**
- Neh 8,4 seznam vykladačů zákona stojících vedle Ezdráše při velkém předčítání
- Neh 8,7 seznam lévijských učitelů zákona
- Neh 9,4-5 seznam lévijských modlitebníků činících pokání jménem lidu
- Neh 10,2-29 signatáři nové smlouvy s Hospodinem
- Neh 11,3-36 seznam navrátilců, kteří osídlili Jeruzalém
- Neh 12,1-26 seznam kněží a Lévitů, kteří se vrátili se Zerubábelem
- Neh 12,32-42 seznam zpěváků sloužících při posvěcení hradeb

Náměty pro skupinku

- Přečtete si seznam v Ezd 2,1-70. Popište, co obsahuje, jak je uspořádán. Proč je zde uveden? Jak v něm obec navrátilců identifikuje sebe sama: jak zde popisuje smysl své existence?
- Zaměřte se na přehled seznamů v Ezd-Neh. Kde ve vyprávění se seznamy nacházejí? Jakou roli hrají?
- Co nás seznamy v Ezd-Neh učí o Božím lidu a jeho úkolech? Na koho a na co jimi klade Ezd-Neh důraz?
- Co nás tyto seznamy učí o Božím lidu dnes?
- Co nás učí o Bohu?

Biblické studium 2: To nejdůležitější nejprve

Ezd 3,1-13

To první, co navrátilci podle výnosu krále Kýra v zemi Izraeli zařizují, je obnova bohoslužby, tzn. oltáře, denních obětí a svátečního kalendáře. Navzdory obavám (či kvůli obavám) z nepřátel se pouští do práce: zřídí oltář, sjednají stavební materiál a řemeslníky, z řad levitů povolají stavbyvedoucí a ve slavnostním shromáždění položí základy staronového Božího domu. Izrael se tak profiluje jako chrámová obec, jako obec uctívání a obětí.

Osnova Ezd 3,1-13

- Obnova oltáře a obětí (v1-5)
 - lid se jednomyslně shromažďuje v Jeruzalémě
 - předáci obnovují oltář a každodenní oběti
 - lid slaví svátky stánků a obnovuje obětní kalendář
- Přípravy obnovy chrámu (v6-9)
 - oběti, ale bez chrámu
 - domácí i zahraniční řemeslníci pro stavbu chrámu, levité vedoucími stavby chrámu
- Pokládání základů chrámu (v10-13)
 - kněží a levité řádně chválí Boha
 - lid se k nim přidává hlaholem i pláčem

Výkladové poznámky

- Děj Ezd 3 (srov. Neh 8-10), se odehrává v 7. měsíci, na který připadají kající svátky SZ, slavnost troubení v 1. den a den smíření v 10. den měsíce, v týdnu od 15. tišri pak svátky stánků, slavnost vděčnosti (v1.4: Lv 23,23-43; Nu 29,1-38). Návrat z exilu je vylíčen jako druhý exodus (Ezd 1-2), příp. jako pokání, návrat nejen fyzicky domů, nýbrž především k Hospodinu.
- Počátky stavby chrámu spadají do 2. měsíce druhého roku po návratu (v8). Toto datum evokuje exodus, vyjití Izraele od hory Sinaje (Nu 10,1) a nové počátky lidstva po soudu potopy (Gn 8,14).
- Lid zakládá obnovenou obětní službu na předpisech Mojžíšova zákona a na Davidových aktualizacích (v2: Ex 28,38-42; Nu 28-29; 3,10: 1Pa 6,31; v11: 1Pa 16,7nn). Ezd 3 obnovu líčí v narážkách na posvěcení stánku na poušti, ale i na posvěcení chrámu za Šalamouna a na kultické reformy králů Joáše, Chizkijáše a Jošijáše (v5: 2Pa 29,31nn; v7: 1Kr 5,15nn; 2Kr 12,11n; 22,5n; v10: Ex 28,40-42; Nu 10,1-10; v11: 2Pa 7,1nn). Navrátilci vědomě navazují na oba zákonodárce Mojžíše a Davida i na obrodná hnutí minulosti.
- Svou paralelu má Ezd 3 v Neh 8-10 (obnova smlouvy na základě četby zákona) a v Neh 12 (dokončení díla obnovy při posvěcení městských hradeb).
- Lid v tom všem jedná jednomyslně, „jako jeden muž“ (v1.9; Neh 8,1).

Náměty pro skupinku

- Co stojí na počátku díly obnovy lidu a země? Proč?
- Kdo se podílí na díle obnovy? Kdo hraje jakou roli?
- Dílo obnovy, které navazuje na Boží skutky a na lidské vzory v minulosti, je důvodem k radosti. Potřebujeme obnovu my, náš sbor? Kde můžeme navázat?
- Židovská radost se rozléhala do dálky. Čím se rozléháme do daleka my?

Biblické studium 3: Přátelé a nepřátelé Božího lidu

Ezd 3,1 – 6,22

Hlavním cílem návratu ze zajetí a hlavním úkolem, jímž král Kýros navrátilce pověřil, byla obnova bohoslužby a chrámu. Tomuto dílu však pomluvami u perské vlády dlouho a úspěšně brání vůdcové místních osadníků, které kdysi po pádu izraelského království (r. 722) ze všech koutů Blízkého Východu do Samaří přesídlili asyrští dobyvatelé (Ezd 4). Intervence jiných perských říšských úředníků dílu obnovy naopak pomáhá, když totiž na jejich dotaz král Dareios potvrdí výnos svého předchůdce Kýra (Ezd 5-6). Chrám tak může být přece jen znovu vystavěn a bohoslužba obnovena, stejně tak i slavení hodu beránka (Ezd 6).

Výkladové poznámky

- Ezd 3-6 není psán v časovém sledu: Vyprávění o přerušené (do r. 520 př. Kr.), avšak nakonec úspěšně dokončené stavbě chrámu (v letech 520 - 515) za králů Kýra a Dareia (Ezd 3,1 – 4,5 a 4,24 – 6,15) je proloženo zprávou o vítězství nepřátel a o zastavení práce na hradbách za králů Xerxa a Artaxerxa o mnoho let později (Ezd 4,6-23: v letech 485 – 445). Tato předjímka chce zřejmě podtrhnout kontrast mezi nepřející opozicí starousedlíků (Ezd 4) a přejným, byť opatrným postojem úřadů (Ezd 5). Souhrnně se zdůrazňuje vytrvalost opozice (Ezd 7 – Neh 6).
- Role konkrétních králů je dvojnásobná (Ezd 4 proti Ezd 6), v zásadě je však úloha Persie pozitivní. Právní a materiální podpora této okupační mocnosti je jednou z hlavních opor navrátilců v jejich díle (Ezd 4,3; 6,1nn.14.22b). Hlavní role je však připisována Hospodinu, Králi všech králů (Ezd 3,11; 5,1.5; 6,22).
- Úsek 4,8 – 6,18 je psán aramejsky, „světovým jazykem“ doby: Obě zde citované úřední korespondence, o hrámu s Dareiem (Ezd 5-6) a časově pozdější o hradbách s Artaxerxem (Ezd 4), jsou tak předloženy k posouzení židovské, ale i „světové“ veřejnosti: každý si o právech navrátilců může učinit vlastní názor.
- V Ezd 5,1 se setkáváme s proroky Ageem a Zacharjášem coby nositeli reformy; jejich spisy jsou prorocky kritickým komentářem příběhu Ezd-Neh (srov. Ag 1,1; Za 1,1nn; 3,1nn; 4,6nn aj.).
- V Ezd 5,4 se poprvé v Ezd-Neh na scéně objeví nový vypravěč: „my“.
- Slavení hodu beránka evokuje exodus z Egypta. Návrat z exilu je tedy novým exodem, počátkem „nového letopočtu“, vzkříšením a novým stvořením Izraele (Ezd 7,19-22: Ex 12-13; Iz 43 aj.).

Náměty pro skupinku

- Všimněte si rozdílů mezi časovým sledem událostí a jejich převyprávěním. Proč tyto rozdíly?
- Přečtete si královské výnosy, Artaxerxův v Ezd 4,17-22 a Dareiův v Ezd 6,3-12. Jak zrcadlí povahu tazatelů, které jejich sepsání vyvolali (Ezd 4,8-16 a Ezd 5,6-17)? Co mají výnosy společného, oč v obou jde? V čem se od sebe liší?
- Jakou roli hrála tehdy a hraje dnes vrchnost v Božím díle (srov. Ř 13,1nn; Zj 13,11)? Jak se k podpoře, příp. nepřejčnosti perské vrchnosti stavěli navrátilci? Co máme čekat my, co máme dělat my dnes?

Biblické studium 4: Učitelem v Božím lidu

Ezd 7,1-14

Vůdčí postavou druhé vlny navrátilců, především kněžských či jinak spojených s chrámem, a zároveň vůdčí postavou vnitřní obrody jeruzalémské komunity je Ezdráš, jeden z vypravěčů knihy. Ezdráš má všechny předpoklady dostat náročným úkolům: nosnou rodinnou tradici a kvalitní biblické vzdělání; pověření perské vrchnosti i důvěru vlastních lidí; oddanost zákonu i přízeň Boží. Ezdráš je ztělesněním duchovního pastýře.

Osnova Ezd 7,1-14

- Ezdráš (v1-6)
 - Ezdrášův kněžský původ
 - Ezdrášovy znalosti Zákona
 - Ezdráš, král a Hospodin
- Ezdrášův doprovod (v7-10)
 - Ezdrášův kněžský doprovod
 - Ezdrášovo putování a Hospodinova ruka
 - Ezdrášův vztah k Zákonu
- Ezdrášovo pověření (v11-14)
 - Ezdráš a král
 - Ezdráš vůdcem a pastýřem navrátilců

Výkladové poznámky

- V Ezd 7,1 na scénu přichází Ezdráš, vypravěč („já“) v Ezd 7,27 – 9,15 a hlavní postava kajících hnutí v Ezd 7-10 a Neh 8-10. Ezdráš je představen jako kněz, potomek horlivce Pinchase (Nu 25,6nn), a jako „písař“, tj. znalec práva, v židovském kontextu zákona Mojžíšova. Jeho autorita je založena na znalostech této Boží tóry (učení) a na osobní oddanosti jejím řádům (v6.10.11.14b). Dalším aspektem Ezdrášovy autority je královské pověření (v6.11nn) a důvěra vlastních lidí (v7.13). Boží přízeň úzce souvisí právě s Ezdrášovou oddaností zákonu (v6.10; v10 v hebr.: „*Neboť Ezdráš zaměřil své srdce...*“; srov. Joz 1,6-8; Mal 3,22; Ž 1).
- Úsloví „(dobrotivá) ruka Hospodinova“ (v9.28; 8,18.22.31; Neh 2,8.18 aj.), vyjadřující Boží ochranu poskytovanou navrátilcům, odkazuje k exodu z Egypta (Ex 3,20; 6,1; 7,5; 13,14; Neh 1,10; 9,5nn; Iz 50,2). Ezdráš, potomek Mojžíšova prasynovce Pinchase a oddaný student Mojžíšova zákona, je jakoby „novým Mojžíšem“. V popředí teď už nestojí chrám a oběti, nýbrž *slova* zákona.
- Podle rabínské tradice to byl Ezdráš, kdo Izraeli autoritativně předal Tóru (pět knih Mojžíšových) a položil základy judaismu. Doba Ezdrášova je podle novodobého bádání obdobím kanonizace základních částí SZ: v této době z doposud víceméně „disidentské“ literatury mojžíšovských zákonů a prorockých spisů vyrůstá oficiálně a všeobecně uznávaná norma, Písmo svaté (srov. v10-14; Neh 8-10).
- Příchod Ezdrášovy skupiny se datuje na rok 458.

Náměty pro skupinku

- Čím je dána Ezdrášova autorita? Jakou roli hraje sám Ezdráš, jakou Bůh, jakou lidé?
- Čím je dána autorita duchovního pastýře dnes?
- Jak je popisován vztah Ezdráše k Božímu slovu, příp. zákonu?
- Jak souvisí Ezdrášův vztah k Písmu s jeho vztahem k Bohu a Božímu lidu?
- Jakou roli hraje pro nás Bible? Jakou roli hrají v našem životě lidské autority a vzory?

Biblické studium 5: Lid Boží, lid zvláštní

Ezd 7,11 – 10,44

Ezd 7-10 vypráví o Ezdrášově návratu do Jeruzaléma: představuje Edzrášův mandát; popisuje organizační a duchovní přípravy karavany na cestu i její šťastný příchod do Jeruzaléma. Světly obrázek se však brzy zakaluje, když si někteří z předáků Ezdrášovi stěžují na porušování Mojžíšova zákona: mnozí z navrátilců, předáci a kněží na prvním místě, se oženili s cizinkami. Na Ezdrášovo zděšení a kající modlitbu lid spontánně reaguje nápravou.

Výkladové poznámky

- Ezdráš se vrací s královským pověřením: jednak má předat svatyni královské dary (7,15-19: 8,24-30.33n), jednak tlumočit perským úřadům v Zaeufratí královy instrukce ohledně hmotné podpory jeruzalémského chrámu (7,20-24: 8,36) a hlavně dbát na uplatňování Božích zákonů mezi navrátilci (7,14.25n). Ezdráš však brzy naráží na nečekané obtíže (9,1nn): Ezd 7-8 a Ezd 9-10 tak stojí v nápadném kontrastu.
- Problémem jsou národnostně - což ve sz. kontextu také znamená: nábožensky a duchovně - smíšená manželství (9,1n). Mojžíšův zákon výslovně zapovídá Izraeli sňatky s příslušníky sedmi kananejských a jmenovitě i některých dalších národů: Izrael má tyto národy vyhladit, resp. se od některých sousedních kmenů separovat (Dt 7,1-6; 20,17n; 23,4-9; Ex 23,23; 34,16; Lv 18,1nn; srov. ale také Dt 20,10-17 a 21,10-14). V sázce je čistota zaslíbené země a svatost, tj. oddělenost, zvláštní poslání lidu Izraele.
- Ezdrášova modlitba v Ezd 9,6-15 je ohlaselem kajících modliteb ve SZ (Neh 9,5nn; Da 9,4nn; Ex 32,11nn aj.), jakož i prorockého zvěstování a žalmů (Ezd 9,7: Dt 7,3; 23,7 a 11,8 aj.). Ezdráš celkovou situaci a tuto konkrétní neposlušnost národa prožívá jako pokračující otroctví, jako nedokonaný exodus, jako ohrožení návratu (Ezd 9,8n; Neh 9,36). Dovolává se Hospodinova milosrdenství a spravedlnosti.
- Na Ezdrášovu modlitbu lid spontánně reaguje nápravou (Ezd 10,1nn): předáci vyšetřují, kdo se provinil – na rozdíl od jiných seznamů jsou v seznamu provinilců kněží a chrámoví zaměstnanci zmíněni na prvním místě (10,18nn); provinilci se zavazují k rozvodu s cizinkami a k propuštění dětí ze smíšených svazků. Vyhoštění žen a dětí, tj. jejich sociální vyloučení, možná představuje nekrvavou, leč účinnou aktualizací mojžíšovského příkazu vyhlazení (jde o příklad vnitrobiblického výkladu Písma Písmem!). Srov. 1K 7,12-16; 1Pt 3,1-7.
- Vypravěčem šťastného návratu a nenadále krize v Ezd 8,1 – 9,15 je sám Ezdráš. O řešení krize v Ezd 10,1nn se ale vypráví zase ve 3. osobě: Ezdráš jakoby ustupuje do pozadí, aktivně jedná lid (10,1-4).

Náměty pro skupinku

- Přečtěte si Ezd 9,1-15. V čem spočíval hřích některých navrátilců?
- Jak tento hřích popisují a hodnotí předáci z 9,1 a jak Ezdráš ve své modlitbě v 9,6nn?
- Proč předáci i Ezdráš považují případ smíšených sňatků za tak vážný problém? Jak je to se smíšenými sňatky v podmínkách nz. církve, dnes?
- Komunita navrátilců se hříchu postavila vyloučením přimíšených „národů“. Co nás navrátilci mohou naučit? Jaká řešení nabízí NZ?
- Co se můžeme naučit z Ezdrášovy reakce a jeho slov pro své vlastní jednání s hříchem bratří a sester?

Biblické studium 6: Služebníkem Boha i lidí

Neh 2,1-10

V Neh 1 vstupuje na scénu druhá hlavní postava knihy, královský číšník Nehemjáš; a vstupuje na ni modlitbami za pobořený Jeruzalém. V Neh 2, o čtyři měsíce později, jsou Nehemjášovy modlitby vyslyšeny: král Artaxerxes podpoří Nehemjášovy plány na obnovu městských hradeb. Králův služebník se zde projevuje jako služebník Boží a sluha Božího lidu; služebník Boží i Božích lidí zároveň zůstává naplno ve službách pozemského krále.

Osnova Neh 2,1-10

- Nehemjášův smutek před králem (v1-4a)
 - Služba králova číšníka a jeho smutek
 - Číšníkovy obavy a upřímnost
- Nehemjášovo vyjednávání s králem (v4b-8)
 - Nehemjáš se modlí
 - Nehemjáš žádá o propuštění
 - Nehemjáš žádá o podporu
- Nehemjáš a královi lidé (v9-10)
 - Přátelé
 - Nepřátelé

Výkladové poznámky

- Nehemjášův příchod do Jeruzaléma spadá do roku 445 př. Kr. Rozhovor z Neh 2 se odehrává v dubnu toho roku, tj. čtyři měsíce poté, co Nehemjáš obdržel smutné zprávy z Jeruzaléma, co se obrátil v modlitbách na Hospodina (srov. Ezd 9,3nn) a co se v jeho srdci zrodil smělý plán (Neh 1,1-11). Neh 1-2 časově navazuje asi na události z Ezd 4,7-23: Nehemjáš, podobně jako Ezdráš, tak navazuje na nedokončené dílo z Ezd 1-6.
- Neh 1,1 – 7,5 a 12,31 – 13,31 jsou Nehemjášovy osobní paměti. Nehemjáš se představuje jako králův číšník, jeho důvěrník a „bavič“ (1,11). Artaxerxův dvůr byl vyhlášen bujarými slavnostmi; před králem se neslušelo projevit negativní pocity (v1n). Královný měly na dvoře velký vliv (v6a).
- Nehemjáš nabízí vhled do svého vnitřního života (1,4nn; 2,4b; 3,36n; 5,19; 6,9.14; 13,14.29.31b); „Bůh nebes“ je pro něj „můj Bůh“ (7,8b aj.). Nehemjáš se odvážně přihlašuje ke svému zuboženému městu (v3.5; srov. Est 7,3n). Zároveň projevuje výrazný politický smysl a organizační um (v6-9; srov. Ezd 8,22).
- Hospodin ve prospěch svého lidu kraluje i nad králi (v8b).
- Neodklízí však z cesty všechny protivníky: Sanbalat, vůdce perské správní oblasti v Samaří, a jeho kumpáni jsou Nehemjášovými protihráči během opevňovacích prací (v10.19nn; 3,33nn; 4,1nn; 6,1nn; 6,16nn).

Náměty pro skupinku

- Co uschojnulo Nehemjáše k jeho úloze v díle obnovy? Jaké zkušenosti a osobní kvality s sebou přináší?
- Co pohnulo Nehemjáše k účasti na obnově Jeruzaléma? Jak přesně reagoval na špatné zprávy?
- Jak se projevuje Nehemjášova zbožnost? V čem je nám dnes vzorem?
- Srovnejte Ezdráše a Nehemjáše, dva Boží muže, dva vůdčí styly. V čem se jejich osobnosti a autority podobají? V čem se naopak liší?
- Kdy je koho zapotřebí?

Biblické studium 7: Boží dílo a jeho překážky

Neh 2,1 – 5,19

Jakmile se Nehemjáš před Artaxerxem zastane nechráněného Jeruzaléma a jakmile dostane královské svolení obnovit městské hradby, objevují se na scéně protivníci Izraele. Nejrůznějšími způsoby – protesty, posměchem i silovým nátlakem - se snaží dílo obnovy překazit. Nehemjáš však jde cílevědomě za svým: organizuje stavební práce, operativně reaguje na úklady nepřátel, energicky řeší vnitřní rozpory židovské komunity a s rozmyslem a modlitbami všechny a všechno osobně vede k dokončení díla: jen aby Jeruzalém byl konečně v bezpečí.

Výkladové poznámky

- Vyprávění Neh 1-6 zřejmě časově navazuje na Ezd 4,7-23; jen jmenovaní odpůrci jsou jiní. Sanbalat ad. jsou správcové Samaří, oblasti, k níž v rámci perské satrapie Zaeufrať Jeruzalém zpočátku náleží. Samaří ve sporu s Jeruzalémem hájí svůj primát v oblasti; navrátilci oproti Samařanům obhajují svou identitu lidu Božího (2,20; Ezd 4,3). Snad jde v tomto sporu o jakousi aktualizaci jozuovských válek o zaslíbenou zemi. Dozvuky staletého, krvavého střetu mezi Židy a Samařany nacházíme ještě na stránkách NZ (J 4 aj.).
- Podobně jako v Ezd 1-6 a 7-10 i v tomto třetím vypravěčském bloku (viz Členění) musí navrátilci překonávat neočekávané překážky. Čtyřikrát se zde vypráví o pokusech protivníků zastavit stavbu hradeb (2,10; 2,19; 3,33-35; 4,1-6); pátý útok je veden přímo na Nehemjáše (6,1nn). Nehemjáš se však útokům aktivně brání: Proti nelibosti staví královský mandát (2,17n), proti pomluvám vyznání víry (2,20), proti posměchu modlitbu (3,36-38), proti vojenské hrozbě promyšlenou obrannou strategií (4,3nn).
- Vážnou hrozbu navíc představuje rozkol uvnitř židovské komunity: šíří se lichva, vyvlastňování, hmotný nedostatek a dlužní otroctví (5,1-5). Nehemjáš neváhá využít „síly ulice“ a staví se proti porušování Mojžíšových přikázání a izraelského bratrství (Lv 25,35nn; Am 2,6 aj.). Zavazuje předáky k nápravě (umazání dluhů, navrácení půdy), přičemž sám je vzorem dobrého správce (5,6nn; Iz 32,1n; Ez 34; 1Kr 12,1nn). Jako v případě smíšených sňatků (Ezd 8-10) jde i v oblasti sociální spravedlnosti o návrat Izraele k Hospodinu, o uskutečňování „exodu“, tj. budování Hospodinova domu podle Božích řádů (Ezd 1,1-4).
- Nehemjáš ve svém poslání postupuje cílevědomě a promyšleně: začíná osamělou noční inspekci hradeb (2,11nn), pokračuje povzbuzováním předáků (2,17n), následně organizuje společné dílo i jeho obranu (3,1nn; 4,7nn), proti panstvu prosazuje nápravu sociální zlořádu (5,6nn). Ve všem je osobně a aktivně angažován - modlitbou, rozhodným slovem i činy (2,12nn.18; 3,36-38; 4,7n.17; 5,6nn.17). Vedle Ezdráše je druhým, poněkud odlišným, ztělesněním pastýře Božího lidu.
- Lid jedná jednotně a aktivně (3,1nn.38; 5,1.7). Role předáků zůstává dvojznačná (4,10; 5,1nn).

Náměty pro skupinku

- Rozdělte si oddíl Neh 2-5 mezi sebou: a) 2,1-20; b) 3,1-38; c) 4,1-17; d) 5,1-19; a v menších skupinkách nebo jednotlivě si v 15 minutách pozorně pročtete přidělenou část. Zamyslete se, v čem spočívalo ohrožení Božího díla a jak konkrétně se této hrozbě Nehemjáš s Izraelem bránili, jakým způsobem obstáli. Následně se podělte o své poznatky s ostatními.
- Jaké zásahy či opravy potřebuje náš život a náš sbor? Co je naším cílem?
- Čím je naše dílo ohroženo? Jak se můžeme těmto výzvám a protivenstvím postavit, jak v nich můžeme obstát, jak v nich můžeme vyrůst?
- Jakou roli hraje vedoucí, jakou ostatní lidé?

Biblické studium 8: Zápasy Božího služebníka

Neh 6,1-19

Obnova hradeb vstupuje do finále. Zatímco doposud se Sanbalat snažil narušit Nehemjášovo dílo, v této rozhodující chvíli útočí přímo na Nehemjáše, na jeho život, dobrou pověst i morální integritu. Nehemjáš intrikám odolává a navzdory trvalé nejednotě mezi jeruzalémskými předáky stavbu hradeb dokončuje.

Osnova Neh 6,1-19

- Nehemjášův život v ohrožení (v1-4)
 - Opevnění téměř dokončeno
 - Sanbalat zve Nehemjáše na domnělou schůzku, ten však odmítá opustit dílo
- Nehemjášovo dobré jméno v ohrožení (v5-9)
 - Sanbalat zastrašuje Nehemjáše domnělými pomluvami, ten je však odmítá
 - Nehemjáš prosí Hospodina o sílu jednat
- Nehemjášova integrita v ohrožení (v10-14)
 - Šemajáš láká Nehemjáše do chrámového azylu, ten se však ohrazuje proti nábožné manipulaci
 - Nehemjáš prosí Boha o zásah proti nepřátelům
- Hradby navzdory úkladům dostavěny (v15-19)
 - Hradby dokončeny
 - Protivníci zahanbeni, hrozba však číhá uvnitř hradeb

Výkladové poznámky

- Zatímco v Neh 2-4 mířily úklady samařských protivníků na dílo obnovy, v rozhodný okamžik těsně před jeho dokončením rozehrávají „špionážní hru“ proti osobě místodržitele: Lákají Nehemjáše do smrtelné pasti (v1n); předstírají zájem o jeho dobré jméno (v6n); chtějí mu nahnat strach zprávami o domnělém atentátu, aby se ukryl ve svatyni a zdiskreditoval se tak porušením Božího zákona (v10-13). Nehemjáš si od intrikánů uchovává odstup: pozvání odmítá s poukazem na množství práce (v3); proti domnělým pomluvám staví pravdu o Sanbalatově prolhanosti (v8); zdánlivě zbožným návrhům odolává poukazem na své postavení a své hranice (v11; srov. Nu 16,1nn; 2Pa 26,16nn).
- Nehemjáš se rovněž dovolává Boží pomoci pro sebe a Božího soudu nad nepřáteli (v9b.14). V tomto zápase o osobní integritu před Bohem, před lidmi i vlastním svědomím se podobá Davidovi, Jeremiášovi ad. Také oni bránili svou čest před intrikami a jako svého obhájce a „mstitele“ vzývali Hospodina (3,36n; 13,29; srov. Ž 11,1n; 74,21-23; 145,5nn; Jr 11,22n; 18,18nn; 19,10n aj.).
- Kde vede hranice mezi „nastavením druhé tváře“ (Mt 5,38-47; Nu 12,1nn; 2Sam 16,5nn) a aktivním odporem, příp. vzýváním Božího trestu (2Tm 4,14; Sk 13,10n), lze teoreticky určit jen stěží. Dělicí čára není totožná s rozmezím SZ a NZ! Navíc se zde mísí obrana osobní cti a bezpečí Božího lidu (5,19; 13,14.31b).
- Úhlavní nepřítel zůstává uvnitř hradeb: nejednota židovských vůdců (v17-19; srov. 13,1nn).

Náměty pro skupinku

- Nepřítel – ten nadpřirozený i ten lidský - ohrožuje nejen Boží dílo, ale také Boží lidi. Jakým útokům byl vystaven Nehemjáš?
- Jak se Nehemjáš bránil jednotlivým útokům? V čem je nám inspirací?
- Co ohrožuje integritu Božích služebníků? Jak se mohou před ohrožením bránit?

Biblické studium 9: Boží slovo a co s lidmi dělá

Neh 7,1 – 9,31

Stavební dílo je hotovo, fyzický návrat ze zajetí je zabezpečen; nyní je nutné dokončit a zajistit návrat duchovní. Proto se lid obrací k Božímu zákonu, kdysi v době před babylonským zajetím trestuhodně zavrženému. Nyní ho však chce slyšet jako Boží povolání na cestu nápravy. Boží zákon přináší lidu radost a bolavé sebepoznání.

Výkladové poznámky

- Dokončením hradeb v roce 445 je návrat Izraele ze zajetí zpečetěn. Snad proto Nehemjáš své memoáry uzavírá - jeho „já“ se objeví zase v Neh 12,31 - citací archivního soupisu „pionýrů“ z roku 537 (7,5nn = Ezd 2,1nn): Jeruzalémská obec je i po stu letech lidem Božího domu; dům Boží ale tvoří právě tito *lidé*. Neh 7 očividně není prostou repeticí Ezd 2; kopíruje sice Ezd 2, v detailech se však liší: ve jménech některých vůdců, ve zvýšených, příp. snížených počtech příslušníků mnoha z rodů, v pravopise některých jmen atp. Rovněž výčty darů se liší, a to položkami a v Neh 7 připojenou zmínkou o daru lidu vedle daru vůdců (srov. Ex 35,20nn): Nejen páni, nýbrž i *lid* rozplétá zápletku knihy Ezd-Neh - obnovuje dům Boží (Ezd 1,1-4).
- Repríza seznamu evokuje atmosféru počátků: jako se v Ezd 3 lid „jako jeden muž“ shromáždil ke stavbě oltáře, tak se v Neh 8,1n – opět „jako jeden muž“, opět v první den 7. měsíce – lid shromažďuje, aby žádal Ezdráše o předčítání zákona: Čím byl v Ezd 3 oltář, tím je v Neh 8 Boží slovo. Mojžíšova tóra tak opět stojí v centru jako stavební plán obnovy Božího lidu (9,13n.26.29; 10,29nn; 13,1nn; 1,7; 5,6nn; srov. Ezd 3,2n; 6,18nn; 7,6.10.14.25n; 9,14).
- Neh 8-10 popisuje duchovní probuzení: Začíná touhou lidu po zákonu, jehož četby a výkladu se ujímají levité v čele s Ezdrášem (7,10): popsané shromáždění je vzorem synagogální bohoslužby (8,5-8: požehnání, četba po částech, výklad). Lid na četbu reaguje pláčem, levité ho však vedou k radosti z daru zákona (8,9nn). Na základě četby je obnoven radostný svátek stánků (8,13nn; Ezd 3,4). Následuje pokání (9,1nn).
- Kající modlitba (9,5nn) navazuje na Ezdrášovu a Nehemjášovu kající modlitbu (Ezd 9,6nn; Neh 1,5nn). Shrnuje dějiny Izraele: stvoření (9,6), Abraham (9,7n), exodus (9,9-21), doba soudců a králů, zajetí (9,22nn). Jako svůj refrén modlitba zdůrazňuje Boží spravedlivou věrnost závazkům a péči o lid (9,8.15b.20n.23.32n); dále zpupnost Izraele (9,16.26nn.34nn); a nade vším – kdysi i nyní - Boží odpuštění (9,17b.19n.27nn.31). Neh 9 je jakousi sz. „teologií SZ“, kající modlitba ve finále sz. kánonu rekapituluje SZ tak, jak mu Izraelité rozuměli a jak mu máme rozumět my: Bůh zůstává svému lidu věrný, pro své sliby a z pouhé milosti.
- Základním darem Izraeli je - vedle země a pozemského zajištění - Mojžíšův zákon, „nařízení, jejichž plněním bude člověk žít“ (9,13n.29; Lv 18,5; Ez 20,11; L 10,28). Zákon je chápán jako dar lásky i měřítko soudu.

Náměty pro skupinku

- Přečtěte si v Neh 8-9 popis duchovní obnovy Božího lidu. Jak toto probuzení začalo, jak probíhalo, kam vedlo? Čím se můžeme inspirovat? Co můžeme dělat?
- Jak Židé zacházeli s Biblií? A jak na její slova reagovali?
- Vraťte se k velké kající modlitbě v Neh 9, která rekapituluje celý starozákonní příběh Izraele. Co se podle Neh 9 máme ze SZ naučit o Hospodinu, o Božím lidu, o Božím zákonu? A o nás dnes?
- Zkuste k této modlitbě připojit náš novozákonní, křesťanský, anebo i svůj osobní dodatek.

Biblické studium 10: Spravedlivý Bůh hříšníků

Neh 9,32-37

Modlitba (Neh 9,5nn), která shrnuje sz. příběh lidu Izraele se svým věrným Bohem, příp. Boží příběh se svým nevěrným Izraelem, vrcholí reflexí současného stavu: Přestože se ostatek Izraele vrátil do země otců a byl s to obnovit chrám, město i pospolitý život, je lid pro minulé i současné hříchy nadále fakticky v otroctví. Exodus ještě nebyl dokončen! Lid se proto obrací ke svému Bohu s prosbou o slitování.

Osnova Neh 9,32-37

- Nepokládej za málo naše soužení (v32)
 - Bože budící bázeň a zachovávající smlouvu
 - nepovažuj za málo naše těžkosti, která nás postihly od dob asyrských králů
- Ty jsi spravedlivý (v33-35)
 - Ty jsi vždy spravedlivý, a my svévolní
 - Ty jsi naše otce napomínal, ale oni neposlouchali
 - Ty ses o ně dobře staral, ale oni ti nesloužili
- My jsme otroky (v36-37)
 - Dodnes jsme proto otroky
 - Naše úroda, stáda i naše těla patří cizím králům

Výkladové poznámky

- Přiznáním k vině otců a spoluvinně vlastní vrcholí kající modlitba z Neh 9. Pomocí odkazů na Mojžíšův zákon (Lv 26,40n; Dt 7,9.12; 8,7.10; 28,1nn) a na vyprávění o jeruzalémských a samařských králích navrátilci diagnostikují příčiny exilu i důvody svých *současných* problémů. Ačkoli je město opevněno a v Božím domě se přinášejí oběti, ačkoli se leccos z Božích řádů daří uplatňovat, skutečná spása je stále vzdálená: „Jsme dnes otroky (...), úroda patří králům, kteří (...) vládnou nad našimi těly i našim dobytkem“ (v36n; Ezd 9,9).
- Vědomí, že exodus z Babylona zůstal na půli cesty a že exil navzdory návratu trvá, je nejen kontrapunktem radostného vyznění Ezd-Neh (13,1nn), ale i pozadím nadějí na spásu v evangeliích (L 1-2).
- Zajetí Izraele v pojetí navrátilců trvá „ode dnů *asyrských* králů“ (v32): Asyřané tlačili na sev. Izrael a Judsko dlouho předtím (2Kr 15,19.29; 17,3; Iz 36-37), než roku 722 př. Kr. samařské království vyvrátili (2Kr 17,1nn; Ezd 4,2.10). Judejci, odvléčeni do zajetí Babyloňany v 6. stol. př. Kr., tím dávají najevo svou solidaritu se severními kmeny (srov. Ezd 6,17; 8,35). Perští páni Jeruzaléma, byť vítězové nad Babylonom a osvoboditelé Izraele (Ezd 1,1nn; 2Pa 36,22nn; Iz 45,1nn), jsou také zotročovateli Izraele, stejně jako jimi byli Egypťané a Asyřané. S Asyřany, kteří ukončili izraelskou existenci, jsou dokonce identifikováni (Ezd 6,22).
- Závěr modlitby zdůrazňuje Boží spravedlnost, tj. věrnost závazkům milosti i soudu, a Boží péči o Izrael. Navrátilci se nevydělují z viny svých otců. Svou současnost však také vnímají jako pokračování Božího dávného díla exodu: ten v biblickém příběhu vrcholí uzavřením smlouvy (10,1nn; srov. Ex 19-20).

Náměty pro skupinku

- Židé se identifikují se svými otci. I my jsme dědicové svých otců i jejich pokračovatelé. Odkud jsme přišli? Kde stojíme? Kam jdeme?
- Co zdůrazňují navrátilci v dějinách Izraele, co je pro ně refrénem SZ?
- Proč navrátilci považují exodus za nedokončený? V jakém stavu je naše spása?
- Kde je v Ezd-Neh Kristus?

Biblické studium 11: Obnovený život v zaslíbené zemi

Neh 10,1 – 13,31

V závěru kající modlitby, v níž lid v odpověď na zvěst zákona vypráví příběh Boží věrnosti vůči hříšnému Izraeli, obnovují kněží s předáky i lidem sinajskou smlouvu. Poté osídlují část zaslíbené země, zajišťují chod chrámu a s chvalozpěvy posvěcují hradby. Boží dům – chrám, město i obec – je zbudován, návrat dokončen. Během krátké Nehemjášovy nepřítomnosti ale bují staré neřády; místodržitel je sice řeší, návrat je však křehký...

Výkladové poznámky

- Uzavření nové smlouvy v Neh 10, resp. novela smlouvy sinajské, vykresluje návrat z exilu jako exodus zaslíbený zákonem i proroky (Lv 26,40nn; Dt 30,1nn; Iz 43; Jr 30-33; Ez 36-37; Ž 126; 132; Ex 12-24). Stejně tak osídlení země pomocí losů (11,1nn) a způsob posvěcení hradeb (12,27nn) evokují počátek nové etapy dějin spásy (Joz 6; 13-19). Izrael konečně, v závěru SZ, poslušně následuje volání proroků k návratu k Bohu.
- Neh 13 je však rubem Neh 10: mj. problém smíšených sňatků se vrací (srov. Neh 13,25 a Ezd 9,3). Exodus je křehký, zůstává nedokončeným – a vždy novým - úkolem (9,36n; Dt 32; Žd 3-4; 12-13).
- Ve smlouvě lid na sebe bere závazek Mojžíšova zákona (10,29n; 13,3; Dt 28-30). Ze všech řádů a aktualizací mají zvláštní význam ustanovení „kultická“ (10,40c: 13,9.11.14.31n; srov. 12,1-26.47): zákaz smíšených sňatků (10,31: 13,23-29; Ezd 9-10; Dt 7,3); příkázání sedmého dne (10,32a: 13,15-22; 9,14; Ex 20,8-11; Jr 17,19nn) a sedmého roku (10,32b: 5,6nn; Ex 23,10nn; Lv 25; Dt 15); závazek zabezpečit chrám (10,33-35: 13,1-7; 12,47; Ezd 6,9n; 7,21n; 2Pa 24,5); příkázání prvotin (10,36-38a: 13,10.31a; Ex 13,1nn) a desátků (10,38b-40: 13,5.10n; Nu 18,21nn; Mal 3,8-10).
- Vedle zákonodárce Mojžíše zde zvláštní roli hrají David a Šalamoun, ideální organizátoři chrámové bohoslužby (11,17.23: 13,26; 12,36.45n; 1Pa 22-26). V jejich tradici nyní stojí předně Nehemjáš, ale také místodržitel Zerubábel, zákoník Ezdráš a velekněží Jošua, Jójakím a další (12,1-26.31-42.47; 13,1nn).
- Nebýt Neh 13, „trapného dodatku“ (L. Fazekaš), končil by Ezd-Neh popisem slavicího Božího lidu, jehož srdce bije v chrámu (12,43-47). Radost je refrémem knihy; radostí každé dobré dílo končí, ale také začíná (Ezd 3,10-13; 6,15-22; Neh 8,9-18): „Radost Hospodinova bude vaší silou“ (Neh 8,10; srov. L 2,13n.44.46nn; 2,10; 24,40.51n aj.).

Náměty pro skupinku

- Boží lid v závěru kající modlitby obnovuje sinajskou smlouvu s Hospodinem. Přečtěte si její aktualizaci v Neh 10,29-40. V čem je aktuální pro nás dnes?
- V poslední kapitole Neh 13 Nehemjáš musí řešit porušení všech závazků z Neh 10 a rázně zjednávat nápravu. Jako by dobré úmysly a přísahy lidu nestačily, jako by k prosazení Boží vůle bylo zapotřebí hrubé (a politické) síly... Co nás učí Neh 13? Jak je tomu s našimi křesťanskými závazky?
- Poslední tečkou za Nehemjášovým vyprávěním a za vyprávěním knihy Ezd-Neh vůbec je navzdory selhání v Neh 13 slovíčko „k dobru“ (13,31b). Podobně „radost“ je jedním z nejsilnějších motivů knihy. Přečtěte si Neh 12,43-47 a 8,9-12 (a třeba také Ezd 3,10-13 a 6,19-22). Jakou roli radost a společné slavení hrají při obnově Božího lidu?